

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Росица Желязкова Рачева на тема: „Личностен профил на юноши с проблемна употреба на психоактивни вещества“

от доц. д.пс.н. Соня Карабелъова

Росица Рачева е завършила специалност „Социология“ към СУ „Св. Кл. Охридски“ през 1999 г. и е придобила степен „Магистър по Социология“. През 2004 г. завършва магистърска програма по Клинична психология на НБУ и придобива квалификацията магистър по Магистър по Клинична психология. През 2007 г. завършва и магистърска програма към Университета на Оксфорд и придобива квалификацията „MSc in Evidence Based Social Intervention“. От 2008 г. е докторант в Институт за изследване на населението и човека, БАН.

В своето професионалното развитие Росица Рачева е работила като психолог, обществен възпитател и програмен директор на дневен център за рехабилитация на зависими пациенти. В момента тя е клиничен психолог в Медицински център „Св.Пантелеймон“.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е ориентиран към проучване на социално значим и актуален проблем за нашето общество, свързан с проблемната употреба на алкохол и наркотици сред юноши.

Дисертацията е разработена в рамките на 188 стандартни страници и съдържа увод, теоретична и емпирична част, представени в три глави, изводи и заключение, структурирани от гледна точка на теоретичното и емпиричното изследване на проблематиката. Използвани са 159 литературни източника, от които 18 на български език и 141 – на английски език. Всички те са релевантни на изследваната проблематика. Резултатите са представени в табличен и графичен вид, което допринася за ясно отграничаване на значимите взаимовръзки между изследваните феномени.

Първа глава на дисертацията представя задълбочен теоретичен обзор на концепциите за развитието на личността в юношеска възраст, както и развитието на разстройствата, свързани с употребата на психоактивни вещества в този възрастов период. Специално място е отделено на дефинирането на понятията и класификацията на разстройствата, отнасящи се до проблемната употреба на психоактивни вещества. **Един от основните приноси на дисертационният труд може да бъде проследен още**

в тази част на разработката и той се отнася до приложението на диагностичните критерии в юношеска възраст. По-конкретно това са основните въпроси, които според Р. Рачева, остават без отговор в класификациите на разстройствата, свързани с употреба на психоактивни вещества като цяло и при юношите в частност. Акцент в теоретичната рамка на изследването е поставен върху факторите, свързани с формирането на проблемна употреба на психоактивни вещества в юношеска възраст и характеристиките на личностния профил на юноши, злоупотребяващи или зависими от психоактивни вещества. Въз основа на анализа на концепциите и подходите е изведен теоретичен модел на изследването, предмет на дисертационния труд.

Общото впечатление по отношение на теоретичния обзор е, че **изложението е последователно от гледна точка на комбинаторното естествено наслагване във функционални модели, което обуславя взаимовръзките между тях.** От всичко представено в теоретичната част може да се направи заключението, че **Росица Рачева демонстрира изявен стремеж към задълбочаване на теоретичните знания и на уменията за синтезиране на конкретни и потенциално приложими идеи от обемен научно-изследователски материал.**

Във втора глава на дисертацията коректно са описани целите, задачите и хипотезите на емпиричното изследване, процедурата, използваните методи и респондентите. **Теоретичната и методологична обосновка е опит за следване на интегративен подход при формирането на тестовата батерия с цел покриване на максимален брой конструкти.**

Трета глава на разработката представя резултатите от емпиричното изследване. Извършено е огромно по обем изследване, което включва респонденти, представителни в демографско отношение за България, клинична извадка с различна психопатологична симптоматика, както и извадка от юноши с диагностицирана проблемна употреба на психоактивни вещества. Поставените в изследването цели и задачи, както и характерът на предполагаемите зависимости между изследваните конструкти, определят статистическите методи, които са използвани при обработката на данните. Те включват методите на описателната и дедуктивната статистика, въз основа на които се интерпретират и анализират получените резултати.

Получените резултати са описани и анализирани **коректно, на високо професионално ниво. Много добро впечатление правят обобщението на резултатите и изводите от емпиричното изследване, които показват компетентността на Росица Рачева да анализира и интерпретира резултати от**

емпирични психологически изследвания и да прави заключения за социалната практика. Всичко това е индикатор за подчертан изследователски интерес към разглежданата проблематика.

Препоръките ми към разработката са предимно от техническо естество и не могат да се отразят на отличните ми впечатления от разработката. Ако трудът се предложи за печат, което убедено препоръчвам, вероятно ще бъде необходимо да се направят някои допълнения в анализа, които се отнасят до практическото приложение на резултатите от проучването.

Представената от докторантката справка за научните приноси и авторефератът отразяват основните положения и постижения на дисертационния труд. По темата на дисертацията са представени публикации, които адекватно отразяват основните изследователски постижения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Смятам, че представеният дисертационен труд представлява цялостно и актуално изследване в значима област на съвременната психология, като научните приноси са от методологичен, теоретичен и приложно-практичен характер. Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

Като имам предвид актуалността на темата на дисертационния труд, успешно проведеното емпирично изследване и професионалният теоретичен анализ на изследователските данни, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждането на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2. Психология – Педагогическа и възрастова психология, на Росица Желязкова Рачева.

03.11.2014 г.

гр. София

ПОДПИС:

(доц. д.пс.н. С. Карабельова)